

Almannavarnadeild 2008

Tvö verkefni settu öðru fremur svip sinn á árið, ný almannavarnalög nr. 82/2008, sem breyta starfsskipulagi almannavarna á landsvísu og jarðskjálftinn 29. maí 2008, þegar aðgerðarskipulag deildarinnar var virkjað að fullu.

Ný almannavarnalög

Ný lög um almannavarnir nr. 82/2008 voru samþykkt um mitt árið og eru margar nýjungar í lögnum, sem breyta starfsskipulagi almannavarna í landinu. Lögin skerpa á því hlutverki almannavarna að undirbúa og skipuleggja ráðstafanir til að takast á við afleiðingar neyðarástands sem kann að ógna lífi og heilsu almennings, umhverfi og/eða eignum. Þar er áhersla lögð á að koma í veg fyrir eða takmarka tjón, vegna náttúruhamfara, af mannavöldum, farsóttu, hernaðaraðgerða eða af öðrum ástæðum. Fleiri nýjungar eru í lögnum og er þar helst að nefna ákvæði um nýtt ráð, almannavarna- og öryggismálaráð, sem skal fjalla um ástand og horfur í almannavarna- og öryggismálum og marka stefnu stjórnvalda til þriggja ára í senn. Formaður ráðsins er forsætisráðherra, en þar sitja dómsmálaráðherra, samgönguráðherra, umhverfisráðherra, heilbrigðisráðherra, utanríkisráðherra og iðnaðarráðherra og ráðuneytisstjórar þeirra og forstjórar fagstofnana sem tengjast almannavörnum við þessi ráðuneyti. Þar að auki er forsætisráðherra heimilt að kveðja allt að tvo ráðherra til setu í ráðinu vegna sérstakra mála.

Þá er ákvæði um stjórn Samhæfingar- og stjórnstöðvar, sem ræðir og tekur ákvarðanir um innra skipulag, rekstur og samstarf viðbragðsaðila en í því sitja forsvarsmenn viðbragðsaðila. Í 14 grein laganna er heimild til að starfrækja þjónustumiðstöðvar vegna tiltekinnar hættu eða hættuástands, sem hefur það hlutverk að upplýsa almenning og þjónusta þá sem hafa orðið fyrir tjóni og hin tiltekna hætta hefur haft önnur bein áhrif á. Með þessu er verið að tengja starf almannavarna í fyrsta sinn við verkefni eftir að neyðaraðstoð líkur.

Aðgerðarstjórnir og vettvangsstjórnir starfa undir stjórn lögreglustjóra í hverju lögregluumdæmi í almannavarnaástandi, en almannavarnanefndirnar móta stefnu í almannavörnum í héraði og vinna að gerð hættumats og viðbragðsáætlana.

Þá verður sett á stofn rannsóknarnefnd almannavarna sem starfar sjálfstætt og óháð stjórnvöldum og að loknu hættuástandi rannsakar þær viðbragðsáætlanir sem stuðst var við og viðbrögð viðbragðsaðila að loknu hættuástandi.

Jarðskjálfti á Suðurlandi

Styrkur jarðskjálftans 29. maí, 2008 var 6,2 og átti upptök sín á Suðurlandi milli Hveragerðis og Selfoss. Strax eftir skjálftan var hafist handa við að kanna umfang hans. Fullt viðbragð var sett í gang og allt tiltækt lið sent á skaðasvæðið. Samhæfingarstöðin í Skógahlíð var fullmönnuð í aðgerð, sem varð ein sú lengsta í sögu stöðvarinnar. Aðgerðar- og vettvangsstjórnir á Suðurlandi stjórnðu aðgerðum og var Samhæfingarstöðin þeirra bakhjarl. Fljótlega kom í ljós að mikið eignatjón hafði orðið í jarðskjálftanum, en ekkert manntjón. Eftir jarðskjálftan sinntu starfsmenn almannavarnadeildarinnar ýmsum verkefnum á vettvangi við skipulagningu og samhæfingu. Ákveðið var að nýta heimild í nýjum almannavarnalögum og opna þjónustumiðstöð á skaðasvæðinu og til að byrja með voru þær tvær, bæði í Hveragerði og á

Selfossi. Verkefnastjóri var ráðinn og starfaði hann með almannavörnum, íbúum og sveitarstjórnnum skaðasvæðisins og öðrum stjórnvöldum að endurreisnarstarfinu út árið 2008.

Heilbrigðismál.

Lokið var við landsáætlun vegna heimsfaraldurs influensu á árinu, en það var samstarfsverkefni ríkislögreglustjóra og sóttvarnalæknis. Undirbúningsvinna hófst árið 2005 og lauk með útgáfu landsáætlunar í lok mars þegar sóttvarnalæknir Haraldur Briem og ríkislögreglustjóri Haraldur Johannessen undirrituðu áætlunina.

Á árinu var hafist handa við undirbúning að gerð viðbragðsáætlana heilbrigðisstofnana í samvinnu við Landlækniseimbættið og Landspítala og er stefnt að því að í lok 2009 verði til samræmdar viðbragðsáætlanir allra heilbrigðisstofnana í landinu.

Í lok ársins var tekið í notkun nýtt kerfi til forgangsflokkunar sjúklinga á slysavettvangi, svonefnt bráðaflokkunarkerfi. Fulltrúar viðbragðsaðila fengu bráðaflokkunartöskur afhentar í desember að viðstöddum heilbrigðisráðherra og dómsmálaráðherra í Björgunarmiðstöðinni við Skógarhlíð.

Viðbragðsáætlanir.

Áfram var unnið að gerð viðbragðsáætlana og voru æfingar í tengslum við þær. Flugslysaáætlanir voru uppfærðar og æfðar fyrir Vestmannaeyjaflugvöll, Þingeyrarflugvöll og Bakkaflugvöll. Skrifborðsæfing var haldin fyrir Keflavíkflugvöll og áætlunin uppfærð. Þá var áfram unnið að uppfærslu viðbragðs- og rýmingaráætlun vegna eldgoss í Eyjafjallajökli með heimamönnum. Í tengslum við viðbragðsáætlun vegna eldsumbrota í Mýrdalsjökli voru reist upplýsingaskilti við gönguleiðir í nágrenni jökulsins og veggspjöld sett í sæluhús. Einnig var hugað að viðbúnaði fyrir Heklugoss vegna ferðamanna á fjallinu. Með nýjum lögum um almannavarnir skulu einstök ráðuneyti og stofnanir á þeirra vegum skipuleggja viðbrögð og aðgerðir samkvæmt viðbragðsáætlun í samvinnu við ríkislögreglustjóra. Það sama gildir um sveitarfélög og stofnanir þeirra.

Þjálfun og kennsla

Eins og síðastliðin ár hefur almannavarnadeildin í samvinnu við Lögregluskólan, Brunamálaskólan og Björgunarskóla Slysavarnafélagsins Landsbjargar haldið námskeið í vettvangsstjórn. Árið 2008 var einnig farið út á landsbyggðina með námskeið. Þá var námið tekið inn í grunnnám lögreglunema við Lögregluskólan. Á árinu var ákveðið að heilbrigðisstarfsmenn í Samhæfingarstöðinni væru jafnframt starfsmenn Landspítala og ný áhöfn tók til starfa. Kynningarnámskeið var haldið fyrir þessa nýju starfsmenn í maí og jafnframt voru haldnir fræðslufundir mánaðarlega. Landspítali æfði viðbrögð við hópshlysi í september og náði æfingin til heilbrigðisstarfsmanna í Samhæfingarstöðinni.

Einnig var farið yfir viðbragðsáætlun vegna eldgoss í Kötlu með forsvarsmönnum og starfsmönnum ferðapjónustunnar á áhrifasvæði áætlunarinnar. Lögreglustjóranum á Hvolsvelli kynnti áætlunina ásamt

starfsmönnum almannavarnadeildarinnar. Útbúið var kennsluefni fyrir grunnskólanema sem kynnt var forráðamönnum skóla, foreldrum og börnum á jarðskjálftasvæðinu á Suðurlandi.

Áhættuskoðun og áhættugreining

Framkvæmd á áhættuskoðunverkefni lögregluumdæmanna hélt áfram á árinu. Starfsmenn almannavarnadeildarinnar luku við gagnaöflun á árinu og höfðu þá öll umdæmin verið heimsótt, verkefnið kynnt og jafnframt fengu heimamenn tækifæri til að útfæra það frekar. Þar voru skráð hugsanleg atvik sem geta skapað hættu í umdæmunum og jafnframt lagt mat á þörfina fyrir gerð viðbragðsáætlana og forgangsröðun verkefna. Í áhættuskoðuninni kom fram brýn þörf á ýmsum verkefnum um landið og í framhaldinu hófst undirbúningsvinna að skoðun áhrifasvæðis Skjálfafljóts og Jökulsár á Fjöllum með tilliti til stórhlaupa vegna eldgosa undir norðanverðum Vatnajökli og leysingaflóða.

Fundir með vísindamannaráði

Vísindamannaráð og starfsmenn almannavarnadeildarinnar héldu nokkra fundi á árinu bæði vegna jarðskjálftans 29. maí, framvindu og þróun og hugsanlegra eldgosa í Heklu og norðan Vatnajökuls.

Fundir, ráðstefnur og námskeið

Starfsmenn sitja í vinnuhópum sem tengjast almannavörnum, um neyðarstjórn raforkugeirans, um stórslys í iðnaði og kortlagningu flóða. Starfsmenn deildarinnar tóku þátt í nokkrum ráðstefnum á árinu og fluttu fyrirlestra um málefni almannavarna. Á ráðstefnu um snjóflóðavarnir á Egilsstöðum var fjallað um mótvegisaðgerðir vegna snjóflóða. Fyrirlestur um áhættuskoðunarverkefnið var flutt í maí á norrænni ráðstefnu Björgvin í Noregi. Fjallað var um viðbúnað vegna stórátalla og um borgaralegan stuðning NATO við almannavarnaáðgerðir á norrænu heilbrigðisviðbúnaðarþingi í Reykjavík í september og á ráðstefnunni Björgun 2008 í október var fjallað um jarðskjálfta á Suðurlandi 29. maí og nýju almannavarnalögin. Þá fóru tveir starfsmenn deildarinnar í boði Institute for National Defence and Security Policy Studies í Stokkhólmi á námskeið í neyðarstjórnun og áætlunargerð og fluttu fyrirlestur um neyðarskipulagðið á Íslandi og viðbrögð við jarðskjálftunum 2008.

Evrópusambandsverkefni

Á árinu fór hópur viðbragðsaðila í starfsskynningu á vegum áætlunar almannavarna hjá Evrópusambandinu. Gestgjafi í ferðinni var Technisches Hilfswerk, sem er stofnun sjálfboðaliða í Þýskalandi. Tilgangur með heimsókninni var að efla þekkingu og tengsl sérfræðinga í almannavörnum. Fulltrúar almannavarnadeildarinnar taka þátt í Evrópusambandsverkefni CO-SAFE, sem fjallar um

öryggi íbúa í strjálbýlum byggðum á Norðurlóðum og koma samstarfsmenn verkefnisins frá Finnlandi, Svíþjóð og Noregi.

Erlent samstarf

Samstarf á alþjóðavettvangi var við Evrópusambandið, EFTA og Norðurlönd. Í byrjun ársins voru nokkrir fundir sóttir, en um mitt árið var fundarsókn hætt vegna aðstæðna í efnahagsmálum á Íslandi.

Rekstur Samhæfingarstöðvarinnar

Árið 2008 sá almannavarnadeildin um rekstur Samhæfingarstöðvarinnar Skógarhlíð 14.

Samhæfingarstöðin var virkjuð í 71 skipti, ýmist vegna almannavarnaadgerða eða leitar og björgunar. Umfangsmesta aðgerð ársins var eftir jarðskjálftana 29. maí. Með nýjum almannavarnalögum verða breytingar á rekstri Samhæfingarstöðvarinnar sem nú lýtur. Í lok ársins hætti almannavarnadeildin að starfrækja VHF fjarskiptakerfi almannavarna og tók alfarið upp neyðar- og öryggisfjarskiptakerfi TETRA.